కవిరహస్యమ్

హాలాయుధప్రణీతమ్

Publisher Sreeparavastu
Sreenivasa Jagannadhaswamy
Ayyavaralugaru

1891

Printed by D. Guranna.
Arsha Press, Vizagapatam

నమఃపర[illegible]

హాలాయుధప్రణీతం

కవిరహస్యమ్.

జయన్తి మురజిత్పాదనఖదీధితిదీపికాః। మహా-
న్ధకారవిధ్వంసాస్స్వర్గమార్గప్రకాశకాః॥ ౧॥
లోకేషు శాస్త్రేషు చ యే ప్రసిద్ధాః కావ్యేషు
యే సత్కవిభిః ప్రయుక్తాః। ఉద్ధృత్య తాంశ్చిత్ర-
వినోదనీయశబ్దాన్నహం ధాతుభిరుద్ధరామి॥ ౨॥
ఏకార్థా నైకశబ్దాశ్చ నానార్థాశ్చైకవాచ-
కాః। సదృశార్థాభిధానాశ్చ భిన్నార్థాః స-
దృశాక్షరాః॥ ౩। ఏకార్థాస్తుల్యశబ్దాశ్చ నిబధ్యం-
తేఽత్ర ధాతవః। ధాతుపారాయణామ్భోధిపా-
రోత్తీర్ణధియామయం॥ ౪॥ అస్త్యగస్త్యమునిజ్యో-
త్స్నాపవిత్రే దక్షిణాపథే। కృష్ణరాజ ఇతి ఖ్యాతో
రాజా సామ్రాజ్యదీక్షితః॥ ౫॥ గోపాయతి క్షితి-
మిమాం చతురబ్ధిసీమాం పాపాజ్జుగుప్సత ఉ-
[illegible]రమతిః స్వదైవ॥ విత్తం తు గోపయతి యస్న వ
[illegible]కేభ్యో ధీరో న గుప్యతి మహత్యపి కార్యజా-
తే॥ అగ్నిం పృణాతి పృణతి ద్విజదేవతాశ్చ [illegible]
బాన్ధవజనానతిథీన్పృణోతి। యః [illegible]నా ప్రవిశ
[illegible]నాక్ యం[illegible]

ర్యేషు యః సదో ప్రతిమీషతే॥౩౬॥ ధర్మే వ్యా
ప్రియతే నిత్యం పిపర్తి పృథివీం చ యః। పారయ
త్యర్థినామాశాం పారయత్యఖిలం వ్రతమ్॥౩౭॥
తుష్ట్యస్తి సర్వసన్దేహాస్త్రుటన్తి గ్రన్థయో హృ
ది। యస్యాత్మజ్ఞానినో దుఃఖం తుటత్యేనశ్చ తూ
టతి॥౩౮॥ మినోతి నాకులాన్ యుద్ధే మీనాతి ద్వి
షతాం బలమ్। యో మాయాం మీయతే మాన్యే
ధర్మేణ మయతే ధనమ్॥౩౯॥ తరుతే తత్ప్రవృ
త్తిం యస్త్రాయతే చ కులవ్రతమ్। త్రాయతే వర్ణ
ధర్మం చ యత్కీర్త్తిర్నాత్యయత క్షితౌ॥౪౦॥ శోభ
తే రూపసమ్పత్త్యా శుభతిస్ఫియతా శ్రియా। యః
శుమ్భతి శుభ్రైరఙ్గైర్దృష్ట్యారీంశ్చ నిశుమ్భతి॥౪౧॥
నియుఙ్క్తే భూమిపాలోఽన్యో నియోజయతి రక్షకా
న్। నియోజయతి సామన్తాన్ స్వయమాత్మని
యుజ్యతే॥౪౨॥ ధర్మాన్ప్రథయతి స్తౌతి దేవా
న్నౌతి గురూన్ ద్విజాన్। నువతి త్రిషు లోకేషు య
ద్గుణాన్ ప్రణుతే జనః॥౪౩॥ బాణావలిం కి[illegible]
జో కరోతి శరమణ్డలమ్। కృణోతి [illegible]ః
కృణాతి తురగాన్ నవాన్॥౪[illegible]
త్రి ద్వ్యామృణాతి ఫణినాం పుర[illegible]తి స్పృహ[illegible]ం
కృతాన్తో దిఙ్ముఖాని యథాచ్ఛతి॥[illegible]॥ యో లు
ఞ్చతి గిరాం కీర్త్తిత్వం చిత్రార్త్యా న లుఞ్చతి।
యో లుఞ్చతి పరద్రవ్యం తచ్చోరో లుఞ్చయత్య

సా॥౪౬॥ తేతిల్యతే శిశుజనో గృహిణాం గృహే
షు తిల్లన్తియావనమదేనచ తద్యువానః। చుంద
న్తి చాహంలలనాశ్చ సహప్రియేణ యస్య ప్రజా
శ్చ భయశోకరసానభిజ్ఞాః॥౪౭॥ యః సత్కరే
కఠిణి ముఞ్చతి కజ్జపత్రం యశ్చపరిమోచయ
తి చఞ్చలమశ్వకాయే। సంఖ్యేషు మోక్షయతియ
శ్చ శరం మనుష్యే స్వాం స్వాం భువం పరిపిగతే
విదితాస్త్రివేదః॥౪౮॥ నిపతన్తి రణేషు యస్యబా
ణాః శితశస్త్రైర్నిహితాఙ్గ శత్రవశ్చ। పతయ
న్తి సమన్తతో విపక్షాః సకలక్షోణితలేఽపియ
ద్ధృతేయః॥౪౯॥ భవతే మహితత్రయం యథోక్తైః
క్రతుభిర్భావయతే చ నాకలోకమ్। భవతి త్రిద
శైశ్చ పూజితో యస్త్రుణవద్భావయతి ద్విషశ్చ
సర్వాన్ ॥౫౦॥ భగ్నేషునోద్ధరయతేఽస్త్రమా
హవే ముక్తాయుధేనో ద్ధరుతే స ధర్మవిత్। ఆ
కూర్యతే శ్రీరపి తస్య సన్ముఖే స్ఫురద్యశః శ్వే
తపటావగుణ్ఠితా॥౫౧॥ అజ్ఞానివిప్రాణి ర
హోపగూఢే రాజన్యకే వేదయతే స పకః। సు
ఖం సదా వేదయతే చ సర్వం స్వార్థం ప్రజా
నాం నవివేదయన్తి॥౫౨॥ బోధతే ధర్మవిద్యాం
యః క్షత్రవిద్యాం చ బోధతి। నిత్యానుధ్యాన్యయు
క్తాత్మా బహువిద్యాం చ బుధ్యతే॥౫౩॥ బీ
భత్సతే పరస్త్రీభ్యోయో బధ్నాతి మతిం రణే। బా

ధయన్తి నదుఃఖార్తాః కళాన్యదరిద్రయోషితః॥౫౪॥ మార్ష్టి తీర్థోదకైర్నిత్యం మార్జత్యాప్లవనైర్ద్వి జాన్। యో మార్జయతి సామ్రాజ్యశ్రియశ్చప లవాచ్యతామ్॥౫౫॥ న క్షుభ్యతి రిపుష్వేకః క్రో భితే నానుజీవిషు। మనాగపి మనో యస్య న క్షు భ్నాతి మహాహవే॥౫౬॥ నహినస్తి వృథా జన్తుం తృణాన్యపి నహింసతి। తమేవ హింసయత్యేకం యస్తదాజ్ఞాం విలఙ్ఘతే॥౫౭॥ జిహ్రేతి నీచస ఙ్గత్యా హ్రియత్యన్యతభాషణాత్। యో వార్త శ్రవణాదేవ స్వైరిణీనాహ్రీయతే॥౫౮॥ శబ్దా దయోయం విషయాః సుఖయన్తి నరం పరం। సుఖాయతే శ్రియానిత్యం విద్యయాయశ్చ సుఖ్య తి॥౫౯॥ దేవతే కన్దుకైర్నిత్యం క్రీడామూర్తై శ్చ దీవ్యతి। పరిదేవయతే కశ్చిత్తస్య శాస్త్రేష్వన దుఃఖితః॥౬౦॥ యః శ్లిష్యతి ప్రియాం ప్రేమ్ణా శ్లేషతి ద్విషతాం పురమ్। దుః శ్లేషాణ్యపి కా ర్యాణి ధియా శ్లేషయతి క్షణాత్॥౬౧॥ మథ్నా తి వాదినః శాస్త్రే రణేమథతి వైరిణః। మనో మథతి నారీణాం రూపేణాప్రతిమేనయః॥౬౨॥ కు త్రోఽపి శఙ్కతేనాసౌ సర్వేషాం శక్యతేతుయః। శక్నోత్యశక్యమప్యాజౌ విజేతుం భుజవిక్రమా త్॥౬౩॥ ఖేలన్తి యన్నరా నిత్యం ఖేలయన్తి చ యోషితః। ఖేలన్తి చ జగత్యోఽపి యత్ప్రజా నిరుప

ద్రావాః॥౬౪॥ పిబన్తి మధు పీబన్తి పీయన్తే చ ప్రియాసనమ్। యత్ప్రసాదాదపిజ్ఞాతస్వపరోపద్రవాః ప్రజాః॥౬౫॥ యః ప్రాపయతి సర్వత్ర సన్మానం ధర్మరాజవత్। ప్రాపతి ప్రత్యయం తేజః కీర్త్యా వ్యాప్నోతి రోదసీమ్॥౬౬॥ న లజ్జతే గురోరాజ్ఞాం న లజ్జయతి యః స్థితిమ్। ఆవ్యాధిరతిదీప్తాగ్నిర్యః కదాపి న లజ్జతి॥౬౭॥ ఖిద్యతే యో న భృత్యేషు యాచకేషు న ఖిద్యతి। ఖిన్నే తేష్వేవ యో ద్రవ్యం దీయమానం న గృహ్ణాతే॥౬౮॥ అజ్ఞాపయతి భృత్యార్థే యద్జ్ఞేయం జ్ఞపయత్యజాన్। భూతాశ్చ భక్తిసమ్రాభిర్వాగ్భిర్విజ్ఞాపయన్తి యమ్॥౬౯॥ నిష్ఫలన్తే ముఖాద్యస్య నాశ్లీలపరుషా గిరః। యః శ్రియం కలయత్యే స్ఫీద్ధముత్ఫాలయతి యద్యశః॥౭౦॥ సర్వో గర్వతి విద్యాభిర్ధనైర్గర్వాయతే పరః। సర్వవిద్యశ్చ సమృద్ధశ్చ న స గర్వాయతే ప్రభుః॥౭౧॥ క్రన్దన్తి కాందిశోభూతా దిగన్తే యస్య శత్రవః। క్రన్దత్యశ్రుభరైర్వాగ్భిః క్రన్దయన్తి రిపుస్త్రియః॥౭౨॥ తృణత్తి శాత్రవాన్యుద్ధే తప్పరోభిస్తృణోతి గామ్। తృణాతి త్రిదశాం వాసం యః శున్ద్యుతిభి గుణైః॥౭౩॥ యః సదాద్రియతే ధర్మం దృణాతి చ రణే రిపూన్। దరన్తి దిగ్ధీశాశ్చ యస్య దిగ్విజయోద్యమే॥౭౪॥ యతతే ధర్మ ప్రవా

సా యాతయత్యహితం విశామ్। నిర్యాతయతి వై
రం చ నరేన్ద్రేషు క్రమాగతమ్॥ ౭౫॥ శశాంస లేఖ
ద్గలతాం నిశినోత్యసిచంద్రికామ్। శాణయత్యాశు
గాత్రాణీయత్సైన్యం సమరోద్ధురమ్॥ ౭౬॥ నస్పీ
దతిక్రుంచితార్థే సర్వత్రాసీదతిప్రియమ్। ఆసా
దయతి విద్యానాం సర్వాసాం పరమాప్యసౌ॥ ౭౭
రటన్తి హాటకం యస్మాత్ప్రాప్య విప్రాః పరస్పరం
రటయన్తి చరజ్ఞాణిభూమిం చరటయన్తి తే॥ ౭౮॥
శ్రుత్యాధర్మం మిమీతే యః కించిత్స్మృత్యాఽపి
మాయతే। నమాతిమానినో యస్య యశస్త్రిభువనే
హరేః॥ ౭౯॥ యస్య శ్రీర్వర్ధతే నిత్యం యోఽర్థై
ర్వర్ధయతి ద్విజాన్। వర్ధయత్యరివీరాణాం క్రు
ద్ధో మూర్ధానమాహవే॥ ౮౦॥ విష్కభ్యతే ప్రజా
ఽతిష్టం విష్కభ్నాతి యమాశ్రయమ్। విష్కభ్నో
తి పరోద్యోగం తపశ్శౌర్యబలేన యః॥ ౮౧॥ ధనేనస్త
మ్భతే సర్వస్స్తభ్నాత్యన్యశ్చ విద్యయా। విద్యాధన
సమృద్ధోఽపి యో న స్తభ్నాతి సజ్జనః॥ ౮౨॥
అర్థినామీప్సితప్రాప్త్యై కల్పతే కల్పవృక్షవత్। న
కల్పయతి మిథ్యార్థాంశ్చకః కల్పయతి ద్విషాం॥ ౮౩
దీనేషు దయతే నిత్యం యోఽర్థిభ్యో దయతే ధనమ్। ది
యన్త్యేషిత్యహం యస్య దురితాని తపోబలైః॥ ౮౪॥
శ్లోకేన క్షేవతి జనః క్షీబతే హాసభాషితైః। ఉ
ష్ఠాభ్యామపి సంస్పృష్టో యస్తు నాతీవ క్షీవ్యతి॥ ౮౫॥

న రోషయతి తస్మై స రుష్యు న తుల్యో న చాధికః।
యస్మై కుప్యతి తస్యాస్తౌ కులమేవాఽభిరోషతి॥౨౬॥
న ధృష్ణోతి గురోరగ్రే న ధర్షతి విజాః ప్రజాః। తమేవ
ధర్షయత్యేష యస్తాసు ప్రతికూలతి॥౨౭॥ చూర్య
తే చౌర్యవృత్త్యా న స్తూప్యయత్యరిమణ్డలమ్। న
చూర్ణయతి వ్యోమ యస్యేనాపి భవం రజః॥౨౮॥
నోత్తర్ణ్మతే పరద్రవ్యం నోత్తర్ణ్మతి పరస్త్రియమ్।
యస్యోత్తర్ణ్మయతి స్వాస్థ్యం ధర్మ్యే పవమనస్సదా
॥౨౯॥ రుయు మూర్ఛయతి సన్మార్గం మార్గతి క్షేమ
మాత్మనః। యస్మిన్ మృగయతే నిత్యం యాయజూ
కో జనో ధనమ్॥౩౦॥ విశినష్టి స్వరం మూర్త్యా శ్రీ
యా శేషం విశేషతి। విశేషయతి యో వాగ్మీ వాచా
వాచస్పతేర్వచః॥౩౧॥ వితానయతి యః కీర్తిం వితా
నత్యమలం యశః। వితనోతి రిపుస్త్రీణాం హృదయే మ
దనవ్యథామ్॥౩౨॥ క్లేశతే న మృషా వాక్యం క్లిశ్యతే
న చ నిష్ఫలమ్। నేన్ద్రియాణి విరుద్ధేషు క్లిశ్నాతి విష
యేషు చ॥౩౩॥ హితం మితఞ్చ సూనృతం వక్తి న వచత్యపి
యం వచః। నానాదేశసముత్పన్నాం వాచయత్య
ఖిలాం లిపిమ్॥౩౪॥ యస్య బర్హతి నిత్యం శ్రీ ర్ద్ధనశ
క్తిశ్చ బృంహతి। సింహవద్యస్య బృంహతి ద్విపదుష్పా
రివారణాత్॥౩౫॥ తృపన్తి యస్య మాతఙ్గాస్తృప్యం
తి చతురఙ్గమాః। తేషు యన్త్రిమనష్యాశ్చ యుద్ధేని
మ్నాన్తాం భువమ్॥౩౬॥ [illegible]

తేజసారింశ్చ భృజ్జతి। కర్ణబీజాని సర్వాణి యో గా
థ్యాపాత్ శృణోతి యః॥౯౭॥ రిక్షే రిపుర్యదా కాన్తే
ధన్వైనస్త్రైశ్చ రేచతి। రేచయన్తి చ తన్నారీలోచనా
న్యశ్రువారిభిః॥౯౮॥ సత్యం వదతి సర్వత్ర సర్వస్య
వదతే హితమ్। యన్న సత్యం న చ హితం న వాదయతి త
ద్వచః॥౯౯॥ సర్వోఽప్యర్జయతి ద్రవ్యమాత్మనః ప్రీతి
హేతవే। అర్జతే శాశ్వతీం కీర్తిం యశ్చార్జతి జయం
స్థిరమ్॥౧౦౦॥ యస్య సంగ్రామశౌణ్డత్వం శా
లతే వాహుశాలినః। శలన్తి యద్గుణా దిక్షు శలన్తే
వసురాలయమ్॥౧౦౧॥ భక్షయన్త్యస్థి భక్షం తే
మాంసం భక్షతి శోణితమ్। యత్ఖడ్గం ఖణ్డితా
ఙ్గానాం శత్రూణాం కౌణపా రణే॥౧౦౨॥ య
శ్చలాలయతే బన్ధూఁల్లాలయన్త్యఖిలాః ప్రజాః।
ఉల్లలన్తి యమాలోక్య లలనానాం మనోరథాః॥౧౦౩
మూఢతి ద్విషతాం శౌర్యం తేషాం దర్పం చ మో
టతి। యే మోటయన్తి రాష్ట్రేషు తత్ప్రతారా
మముణ్డపాన్॥౧౦౪॥ మృధే మృణాతి శత్రూణామ
శ్వాన్ మృణతి వారణాన్। శత్రుబాణైః పురస్త
స్య నైకోఽపి మిత్రియతే పురః॥౧౦౫॥ త్రస్యన్తి రిప
వో యస్మాత్త్రసన్తి పరదారగాః। యత్రాసత్రాస
యతి నిఃశేషాన్ప్రాయో నన్తరభూపతీన్॥౧౦౬॥ లు
ట్యత్యట్టాలికం దుర్గం కపాటాని చ లోటతే।

రిపూణాం లోటయత్యాజౌ తుష్టా రాజ్ఞాం ఘటాం
శ్రియః ॥౧౦౭॥ న తత్ర ఘాగర్హతే తస్యానః సృగాలం
చ న గర్హతి। గర్హే యత్ర పి వా ధర్మ న్యాసినే
స న వంయథా ॥౧౦౮॥ ప్రా కై వి ప్రకర్ష్యే ధర్మ ద్రా
ఘాతే చ సి శాగమే। దాం ఖత్తృణతా పన్నం యద్వి
రోయుగే మృగీదృశామ్ ॥౧౦౯॥ క్షిణాతి దురితం ధృష్టా
క్షిణోత్యర్థే దుఃఖినో। భృత్యానాం నిత్యమజ్ఞా
నం యః క్షిణోతి సదుక్తిభిః ॥౧౧౦॥ హిణ్వన్తి యే మ్లే
షాగాత్రా పరస్త్రీ ప్రహిణ్వన్తి యే। హిణ్వన్తే నీతి సంప
న్నా బాంధవా న పితా నసా ॥౧౧౧॥ క్షయతి ప్రత్యహం
పాపం క్షాయతి ద్విషతాం కులమ్। యశః క్షిపతి రోద
స్యోర్యస్యధర్మ రతాత్మనః ॥౧౧౨॥ దణ్డం జోడయతి
ద్విట్సు వధం తేషాం చ జోడతి। దేవతాతిథి పిత్రర్థం
నిత్యమర్థం జుడత్యసౌ ॥౧౧౩॥ అన్నం రాధ్నోతి
విప్రేభ్యో ర్థం వ్యఞ్జనాని చ రధ్యతి। యత్ప్రసాదా
జ్జనః సర్వః స తతం రాధ్యతి శ్రియా ॥౧౧౪॥ రోయు
మాప తి పర ద్రవ్యం తస్య ముష్ణాతి యః శిరః। ము
ష్యత్యేవ ప్రార్థానాం దుఃఖం ధనసమర్పణా
త్ ॥౧౧౫॥ భక్త్యార్చయతి యో విప్రాన్ గురూ
న్ దేవాంస్తథార్చతి। అర్చన్తే చరణౌ యస్య మా
లిరత్నాంశుభిర్నృపాః ॥౧౧౬॥ బహువ్యయయతి
ద్రవ్యం తదర్థం చ వ్యయత్యరీన్। వ్యాయయత్యే
యశోబిమ్బం త్రైలోక్యాదర్శమణ్డలే ॥౧౧౭॥ అ

ర్ధతి ద్విషతాం దర్పానర్ధతే దరితోదయమ్।
యశ్చాదర్యతి దారిద్ర్యం దీనానాం ద్రవిణందిశ
న్॥౧౮॥ స్వదతే వివిధాహారైః స్వాదతేచగి
రాంరసమ్।ఆస్వాదయతిసర్వేషాంవిషయాణాం
సుఖాన్యయః॥౧౯॥ యత్రవిచ్ఛత్యరివ్యూహాంయ
త్రవిచ్ఛాయతి స్వయమ్। విచ్ఛాయయతి తత్రా
సౌభూపతీనాం ముఖశ్రియమ్॥౨౦॥ నబిభేతినరే
న్ద్రేభ్యోదేవేభ్యశ్చ న భేషతి। పరస్మాద్భషతేధ
ర్మాత్తస్మాత్తుర్యాదతిక్రమమ్॥౨౧॥ యఃకృ
ణత్తిగుణగ్రామం కృన్తత్యరిశిరాంసియః। కీర్త
యన్తిచగోష్ఠీషు యద్గుణానమరాఙ్గనాః॥౨౨॥
న్యఞ్చతి ప్రత్యహం మోహోయస్యనాచన్తిచా
రయః। అఞ్చయన్తి సదాయం చ గుణాః సర్వాతి
శాయినః॥౨౩॥ నకుథ్నాతిచదుఃఖార్తః సీతార్త
శ్చనకున్థతి। తస్య రాష్ట్రే ధనాఢ్యో వా మృతః
కోపినకుథ్యతి॥౨౪॥ విచారయతి యో ధర్మం వి
ద్వద్భిర్బ్రాహ్మణైః సహ। విచరత్యస్య లోకే
చశరచ్చన్ద్రోజ్జ్వలం యశః॥౨౫॥అవిద్యానిద్రి
యాక్రాన్తో జగత్యేకః స చేతతి। ధియాచేతయ
తేసర్వంపరస్యహ్యాదిసంస్థితమ్॥౨౬॥ యోభు
జాభ్యాం భువోభారం భరతేభరతోపమః। బిభ
ర్తిచయశోరాశిం భూపతేర్యస్య భూరపి॥౨౭॥
నాసంరోషారుణా దృష్టి రావతే తస్యశత్రవే।

పాశపాణిస్తతస్తస్మిన్ యమదూతోఽపి ధావతి
॥౧౨౮॥ శాస్త్రేణ స్తూభతే ప్రాయో లఘుప్రకృతి
కో నరః। నిష్ఠ్ఘ్నాతి మహాత్మాసౌ న నీతేరచ్యు
తస్తతః॥౧౨౯॥ హా తే భర్త్రేతి దుఃఖార్త్తాః క్లి
శ్యన్తి యదరిస్త్రియః। ఉజ్జ్వైరశ్రుభిస్తాసాం
క్లిద్యన్తి నయనాని చ॥౧౩౦॥ ప్రణౌత్రైర దక్షిణే
యానాం విప్రాణాం చరణౌ చ యః। యత్ప్రదో మా
లిరత్నాంశుజాత్రైర్నేనేక్తి రాజకమ్॥౧౩౧॥ న
సంధయతి కేనాఽపి యః సర్వవిజయీ నృపః। సంద
ధాతి ధనుష్యేవ సోఽన్తకాలే చ సాయకమ్॥౧౩౨
మార్వ్యం యో ద్విపతాం దర్పం భఞ్జయత్యఞ్జ
నేయవత్। భనక్తి కామినీనాం చదృప్యో మా
నమనఙ్గవత్॥౧౩౩॥ యో వేవేక్తి చ వేదాన్తం శా
స్త్రాభ్యాసేన సర్వదా। వినక్తి పృథగ్భూతం
భూతేషు చ ధనం చ యః॥౧౩౪॥ ఆప్యాయన్తి య
తః ప్రాప్యాయత్తభాగం దివౌకసః। సద్దత్తధ
నసమ్పత్తిరాప్యాయన్తే చ యత్ప్రజాః॥౧౩౫॥
యోఽపి హా వ్యాయచ్ఛతే నిత్యమనాకిలనమేదతే। ఇతి
వ్యాయామశీలో నామ హాకాయోన మేద్యతి॥౧౩౬।
యుద్ధే కృణాతి శత్రూణాం కన్ధరాన్ బాణవృ
ష్టిభిః। దత్వా బాణప్రహారం చ తేషాం క్షీణాఽతి
యః శ్రియమ్॥౧౩౭॥ స్మృతార్చిత ఇవార్చిష్మాంశ్చ
ర్చతే యో రణాఙ్గణే। చర్చయత్యబ్రువాణశ్చ చ

ర్చ్యతే చ పద్మైః సహ॥౧౩౮॥ ధావత్యాధోరణాక్రా
న్తే వినీతా యస్య వారణాః। జాత్యా ధుర్యాశ్చ
ధూర్యన్తే సాదిభిః సాధుసాదితాః॥౧౩౯॥ య
స్మిన్నభ్యుదితే రాజ్ఞి సంకోచతి మతః క్షితౌ।సం
కుచత్యరినారీణాం ముఖపఙ్కేరుహద్యుతిః॥౧౪౦॥
నావద్యం ఘోషతే యస్య ద్వారే కశ్చిద్భయాదుక్
తః। ఘోషయన్తి పరం సర్వే దీర్ఘమాయుః సదార్థి
తాః॥౧౪౧॥ ఉడ్డీయన్తే శరా యస్య కోటిశః సమ
రాఙ్గణే। భగ్నానామరిసైన్యానాముద్ధయన్తే ర
జాంసి చ॥౧౪౨॥ యో లిఙ్గేనానుమయతి కృతాన్స
న్ వివిధచేష్టితాన్। న చానుమాయయత్యన్యం త
స్య యచ్చేతసి స్థితమ్॥౧౪౩॥ మృద్గాతి విద్విషాం
దర్పం యో భుజాభ్యాం భువః పతిః। మృదన్తే చ
రణే యస్య విద్విషః శరణాగతాః॥౧౪౪॥ మిలన్తి ప్ర
త్యహం యస్య వాజివారణసమ్పదః। మీలన్తి రిపు
నారీణాం ముఖపద్మవనాని చ॥౧౪౫॥ యస్యా
ఘోటతే దణ్డో ఘట్టనార్థః కుతశ్చన। వ్యాఘు
టన్తి విపత్తాశ్చ యే సన్ముఖముపాగతాః॥౧౪౬॥
యో వాగ్మీ వాగ్మినాం మధ్యే వాచముచ్చైః ప్ర
పఞ్చతే। ప్రపఞ్చయతి యత్కీర్తిం దిఙ్ముఖేషు మ
హాజనాః॥౧౪౭॥ యస్య న్యాయార్జితైర్విత్తైః పూ
జ్యమానా దినే దినే। తుష్యన్తి బ్రాహ్మణా నిత్యం
తుషన్తి కులదేవతాః॥౧౪౮॥ మనో నోద్విజతే య

స్య దదతోర్థమహర్నిశమ్। ఉద్విజన్తి తు సంసా
రాద సారాదాస్వవేదినః॥౧౪౯॥ వేదతే న జనం కశ్చి
త్సన్నమాయః సమదర్శనః। న నిన్దాపరీవాదం పర
స్యభిరుపాశ్రయః॥౧౫౦॥ పిత్రాన్ పూరయతి శ్రా
ద్ధైర్హవ్యైః కవ్యైశ్చ యస్సదా। పూరయన్తి పితర
స్తం చ ప్రాసాదైరుదితోదితైః॥౧౫౧॥ ప్రకాశతే
తథా వ్యోమ్ని చన్ద్రస్సంపూర్ణమండలః। ప్రకా
శ్యతే తథా భూమౌ స ప్రజానయనోత్సవః।
౧౫౨॥ న ప్రగల్భాయతే మిథ్యా కథనైర్యః క
దాచన। అజ్ఞో ప్రగల్భతే దోర్భ్యాం రిపో విఘ
టయన్ ఘటాః॥౧౫౩॥ యజ్ఞవాటే ద్విజాతిభ్యో
దాతుం తుష్యతి యో ధనం। శ్వేతదేవ కృతివ్యా
జా ద్యశస్స్నాపయతీవ యః॥౧౫౪॥ వినా ప
రాధ మారణ్యాన్ యః ఖేటతి మృగా నసౌ।
ఖేటయత్యరివీరాంశ్చ ప్రాపర్ధి రసికాన్ బహూ
న్॥౧౫౫॥ మనుతే మనుతుల్యోఽసౌ ప్రజామా
త్మజవత్ప్రభుః। పితృవన్మన్యతే తం చ మాన్యం
జనపద స్సదా॥౧౫౬॥ చిత్రైశ్చిత్రీయతి వ్యోమ
సరత్నాభరణాం శుభిః। యస్సాం చ చిత్రేణ య
స్య చిత్రీయతే జనః॥౧౫౭॥ న ప్రకుప్యతి విప్రా
య కుప్యతే సమహాప్రభుః। ప్రకోపయతి తస్మై
స యస్తైనకద్రుశోఽపరః॥౧౫౮॥ ఈడతే విష్ట
పాస్థానే యద్గుణాం శ్చారణవ్రజాః। స్వయ

పులకితో మార్గా ద్విడౌజా ఇతయత్యపి॥౧౪౯॥ ఆ
జ్ఞాతే పుణ్యతీర్థేషు ప్రస్తయుజ్జానిశక్తిమాన్।
ప్రజహాయత్యరిసైన్యాని విద్రుతైః యుధిసాయ
కైః॥౧౫౦॥ నిశ్శేషయతి యశ్శత్రూన్ శేషో
ద్దీర్ఘభుజద్యుతిః। నిశ్శేషతి చ దానేన భాండా
గారం దినేదినే॥౧౫౧॥ సులభం సస్యముచ్ఛ్రిత్తి
యద్దేశ్రవతినోజనాః। ఉచ్ఛిన్నిచచిరాల్లబ్ధేనార్ధేన
పరిపూరితాః॥౧౫౨॥ పద్మన్యాస యస్త్యైకేన
భిక్షావ్రతచారిణః। నదీనదుఃఖితాస్తేసుర్యైవ స
త్వ్రస్యమండలే॥౧౫౩॥ నకాక్షత్యన్వృతం కశ్చిన్న
వాఞ్ఛతి పరస్త్రియం। సర్వోఽపి ధార్మికస్తత్ర త
స్యరాష్ట్రస్థితో జనః॥౧౫౪॥ ఉద్ఘాటనేన కస్యాపి క
స్యకస్యపరాయణః। ఉద్ఘాటయతి గోష్ఠేషు సర్వేషా
మేవయోగుణాన్॥౧౫౫॥ స్తేపన్నే యస్యవక్రే
న్ద్రాలానవణ్యామృతబిన్దవః। యం వీక్ష్య వేపతే
స్త్రీణాం వపుశ్శరశతాహతం॥౧౫౬॥ హల్లన్తి
హస్తిపృష్ఠేషు సీవాన్యః కోటిశః పురః। హాయ
న్తే హారకోఽసంఖ్యా యస్యనాగాశ్చనిర్గమే॥
౧౫౭॥ ఏకోఽపి విసృజత్యాజౌ బాణవృష్టిమరా
తిషు। యస్యోపరివిస్రస్తే పుష్పవృష్టించ ఖేచ
రాః॥౧౫౮॥ క్షపతే యో దరిద్రాణాం లక్షపు
ష్యాగ్రసాంపదైః। నక్షామ్యతి క్షితీశానామప
రాధశతానపి॥౧౫౯॥ తతిక్షతే క్షమీ యస్తు సాప

రాఢేషు సాధుషు। రేజయన్తియమా శాస్త్రం
వన్ది బృందేరితాగిరః॥౧౭౦॥ యస్యరణౌఘ నిష
ణ్ణస్య భోగత్వష్టాశ్లాఘాయతే। శ్లథతే దిగ్గజస్తార
గ్రన్థిశ్చ త్వన్వినిశ్చయాత్॥౧౭౧॥ క్షత్త్రేణయతి
ం క్షత్రమాణ శ్రేష్ఠిభ్యో విపులం వసు। పఠన్తి
చ తే యస్యై సత్యావాచ శ్చాశీషః॥౧౭౨॥
వ్యాయామదృఢదేహో౽పి మన్దతరోన సుంద
రః। మన్దాయతే కదాచిత్కార్యే పరార్థే న చ కర్హి
చిత్॥౧౭౩॥ అపమృత్యుం పరిత్యజ్య సుఖం ప్రా
ణితి యత్ర ప్రజా। న ప్రాణ్యతే పరం తస్య ప్రతిమాలం
కరోతి యః॥౧౭౪॥ యో నలుమ్పతి పూర్వేషాం కీ
ర్తిం రాజ్ఞాం యదానవే। ఉచ్చాలుమ్పతి లావణ్యం
నేత్రాఞ్జలిషు సైజనః॥౧౭౫॥ దధతే యః సదాచా
రం సదాచారేణ సంస్తుతః। దధతే శాసనం యస్య
శిరసా చ నరేశ్వరాః॥౧౭౬॥ దదతే ద్రవిణం భూరి
బ్రాహ్మణేభ్యః స దేవయః। దదతే బ్రాహ్మణా
యస్మై సన్తతే ద్విత్యమాశిషః॥౧౭౭॥ సర్వంస తేదు
రితం రాష్ట్రే ప్రజాభ్యో గ్రప్రభావతః। ప్రేర్య
మాణశరౌఘేణ సర్వసతేరిప తాకినీ॥౧౭౮॥ ప్రమా
దేనాపి దేవాగ్నిగురుభ్యః శపతే న యః। సాక్షా
త్కృతాగసః కోపాద్దాసాయాపి న శప్యతి॥౧౭౯॥
నటంతి నాటకే యస్య చరితం భరతాదయః। నా
టయంతి స్ఫుటం యేషాం పతాకాపి క్రమాగమాః॥

౧౮౦॥ హోమాగ్నిధూమసురభిః పవతే మారు
తో మృదుః। గోదావరీతరంగార్ద్రైః పునీతే యద్భు
వి ప్రజాః॥ ౧౮౧॥ యే న వంచయతే కంచిత్స దా సత్య
పరాయణః। వంచయంతి శరచ్చంద్రశుచయో దిక్షు
యద్గుణాః॥ ౧౮౨॥ యేధిమీమాంసమీమాంసాంత
దర్థమనుతిష్టతి। పశవోఽపి న మీమంతి యద్దేశే దుఃఖ
పీడితాః॥ ౧౮౩॥ ముఖం కృపతి శాలేయా మిత్రుక్షే
త్రం చ కర్షతి। యత్ప్రసాదాదవిజ్ఞాతక్లేశో
జనపదః సదా॥ ౧౮౪॥ శిరస్త్రశిరహాసాద్రైర్వ్యయ
వోదక్షిణోదధేః। శుభ్రా భావతీతరంగాద్రైః శిర
యన్తి చ యద్వపుః॥ ౧౮౫॥ శబ్దాయతే సదా స్థా
నే నోపృష్టస్తేన కశ్చన। పరశ్శబ్దయతి ద్వాస్థః
ప్రాత్రాగమనబోధనాత్॥ ౧౮౬॥ విలసన్తిరణే తు
ష్టా యస్యారంగోపజీవినః। లాసయన్తి రసాభిజ్ఞా
యస్యామే భరతోత్తమాః॥ ౧౮౭॥ విలసన్త్య బలా
నాం చ హృదయే మదనవ్యథాః। విలాసయన్తి యం
ప్రాప్యా గుణవంతోఽపి శత్రవః॥ ౧౮౮॥ అసౌ ప్ర
క్రమతే యుద్ధకోఽపి బహుభిః సహా। న క్రామంతి
తథాప్యేనం విక్రాంతా బహవోఽపి తే॥ ౧౮౯॥ వీయం
తవీతసంతాన వృద్ధాయస్య కులాంగనాః। వి
జాయన్తే వరోధాశ్చ యత్పురే గృహవృద్ధయే॥
౧౯౦॥ ప్రథతేఽపి యవద్యస్య పృథివ్యాముజ్జ్వలం
యశః। ప్రథయన్తి పరిధీయాంసో గుణాన్స్వ గేఽపి

నిర్మలాః॥౧౯౧॥ అమన్తి వ్యాధయోప్యేనం నకదాచి
ద్భయాదివ। అమయన్తి ప్రమల్పంచ తపనామిక
రోతిసః॥౧౯౨॥ విష్మాతి విపవక్త్రాణాం స్త్రియాధ
ర్మద్విషామసౌ। వేవేష్టి విష్టపం యస్యకీర్తి స్సర్వాతి
శాయినః॥౧౯౩॥ నిశ్శేషం శేషతి క్రోధాత్ప్రతిపక్ష
క్షమాపతీన్। పరం శేషతి యశ్శేషభూభారభర
ణేధ్రువం॥౧౯౪॥ క్షిపతి ప్రతిపక్షాణాం హృదయే
భుజంజ్వరం। క్షిపత్యస్త్రం శ్రేయాణాంచ నిః క
మ్పక్షణమాత్రతయె॥౧౯౫॥ లపతి స్నిగ్ధయా వాచా
సర్వైరేవ సమం ప్రభుః। సకృద్దృష్టేన చ ప్రేమ్ణా
సాహ్లాదం జాపయత్యసౌ॥౧౯౬॥ యాతి కాలే కుల
స్త్రీభిః క్షత్రసన్తానవృద్ధయె। యునాతి యౌవన
స్థోపి వేశ్యాయాం బన్ధకీజనే॥౧౯౭॥ నరో జయతి
యః కాంక్షేత్ప్రాణినః కరుణాన్వితః। తస్యధర్మర
తేరోగా నరుజన్తి ప్రజా అపి॥౧౯౮॥ అన్త్యద్యా
మసౌ ప్రాన్నమ్లేచ్ఛతి ధృతవ్రతః। నమ్లేచ్ఛయ
తిధర్మజ్ఞో వివాదే వాదిభిస్సహ॥౧౯౯॥ సమ్పశ్య
తేమతిర్యస్య త్రైలోక్యేపి స్వగేహవత్। సమ్ప
శ్యతి పరస్సేనాం సాగరాన్తే మహీతలే॥౨౦౦॥ ము
ఖంనిస్తేముఖం స్త్రీణాం యత్ర ప్రజా ప్రతిపాలితా।
నిఘ్నతి స్తనవక్త్రోరు కపోలాక్షిలలాటకం॥౨౦౧॥ వి
లోక్యయాం విఘట తేకోపాటోపో మృగీదృశాం। వి
ఘాటయతి చాస్ఫోటన్ వైరిణాం కరిణాం ఘటాః॥

౨౦౨॥ నిస్తనస్తి నదుఃఖార్తాస్తద్దేశే నిరుపద్రవే। స్త
నయత్యుగ్రశబ్దేన పర్జన్యోఽపి న భీతిమత్ ॥౨౦౩॥ రస
న్తి మధురైః కంఠైర్యస్యోద్యానే పతత్రిణః। రస
యన్తి చ హృద్యాని తత్ఫలాన్యనివారితాః ॥౨౦౪॥
లజతే లాంఛనస్యేన్దోః క్షతిర్యశ్శోన్నతిర్యో హ్యా
సౌ। లజ్జతే లజ్జినీనాం చ వార్తాకర్ణనతోఽపి యః
॥౨౦౫॥ యస్తోలయతి దారిద్ర్యకష్టమేవ తతాన్న
రాన్। తులయత్యపి దేవేన్ద్రం సంగ్రామే భుజవి
క్రమాత్ ॥౨౦౬॥ న శోచతి శుభాచారో యో మృ
తానపి బాన్ధవాన్। శోచయత్యపి నిస్సారం సంసా
రం సారధీరసౌ ॥౨౦౭॥ నోహర్గం శయతే కంచి
త్తత్పృత్యగరుడాజ్ఞయా। యది ప్రమాదాద్దశతి
తస్మిన్న క్రమతే విషం ॥౨౦౮॥ యం పరిక్షిప్య లక్షం
హియదయస్త్రే సబాతయః। ఆహవే జయలక్ష్మీశ్చ
తస్య సంపద్యతే ధ్రువం ॥౨౦౯॥ గోత్రలాభయతి
వ్యూహం ప్రతిపక్షమహాభుజాం। లభతే త్వంతతో
భూమిహేమహాస్తిహయాదికం ॥౨౧౦॥ త్రివో
హాత్యపి శత్రూణాం న సాషణతి యః స్త్రియా।
యథాప్రహృష్యతి శ్రుత్వాసతత్త్వీనాం సుభాషి
తం॥౨౧౧॥ ధర్మోఽక్షరస్య సదా నేప యో హి దోలం
యతే వచః। దోలయత్యరివర్గస్య జీవితాశాంచ య
స్సదా ॥౨౧౨॥ వాహతే వాహినీం హన్తుం బాహు
శ్యామాహవే బుధః। వహతే పిహతారాతే బహు

రూపాంచయ స్త్రియం॥ ౨౧౩॥ స్కందతే కీలకరోప్యపి
వపుష్మాన్మాషణాన్వితః। ననుస్విద్యతి తస్యాంగం
వ్యాయామజితమేదసః॥ ౨౧౪॥ అతిచిత్రాణి వస్త్రా
ణి వ్యాయయన్త్యస్య కౌతుకాత్। విజ్ఞాని కావయ
న్తే చ వయాంతే యద్వికాదికం॥ ౨౧౫॥ వాతివా
యుశ్చ సురతాం తావన్నాతోతిభీతవత్। ఉద్వేప
తి యథా స్త్రీణాం స్వేదార్ద్రసురతే వపుః॥ ౨౧౬॥
ఊర్జయన్తి వివిధాభిశ్చ విద్యాభిర్యస్య వారణాః। ఊర్జ
యన్తి చ దానేన సమ్మానేన పదాతయః॥ ౨౧౭॥ ఆ
యచ్ఛతి రణే మార్త్వమన్యాయా వద్విపిత్సయా। తా
వదార్చ్ఛతి శత్రూణాం యస్య వారణపద్ధతిః॥ ౨౧౮॥
మోదయన్తి యదుద్యానే సారుణం పుష్కరేణవః హ్లా
దయన్తి మురగ్మా స్రాయమోదన్తే చ నరస్త్రియః॥
౨౧౯॥ బహిరాచమనస్నానప్రాయశ్చిత్తేన శుధ్య
తి। అన్తశ్శుచీయతే సమ్యక్ పరమాత్మని నిశ్చయా
త్॥ ౨౨౦॥ యత్ర ప్రజానాముపష్ఠం న్యష్టన్తోపి నగ
జ్వతి। గర్జయన్తి కథం చాన్యే ఘోద్యా కాయే చ తస్క
రాః॥ ౨౨౧॥ స్నాతి గంగాజలైర్నిత్యం యత్ర దేశే
శ్వ పద్వసః। యస్మాన్న యాతి జనాన్ సర్వాన్ బిసత
సుసితైర్గుణైః॥ ౨౨౨॥ దృష్టం ధర్మే విలగ్నస్య య
స్య సత్యవతే పదం। జీవతి స్వర్గలోకాన్తం యాతి
స్తు సుకృతాత్మనః॥ ౨౨౩॥ స్వరతి స్నిగ్ధయావా
చా సర్వానానన్దయత్యసౌ। స్వరయత్యధివాప్తి

పినచకం చిత్రపటీగ్రిహమ్॥ ౨౨౪॥ సమన్తి యద్వై
రియోగేనసీమన్త్యన్యాః స్వరాతురాః। యః సామయ
తిసామజ్ఞః స్నిగ్ధైరాలోకైర్నైశ్చతాః॥ ౨౨౫॥ హి
తాహితం ప్రజానాంయః ప్రేక్షతే నిత్యమాత్మనః।
ప్రేక్షయత్యఖిలానాంచ కర్మ తద్వినియోజితమ్॥
౨౨౬॥ అభిలష్యతి సాధూనాముదయం సర్వదైవ
యః। సాధులోకోపి నిఃసీమం తస్యాభిలాషతి శ్రియ
మ్॥ ౨౨౭॥ కాయః కామ్యతి నాకస్త్రీర్యస్య ప్ర
హరతో రిపూన్। క్రామన్తి రిపుసేనాశ్చ వేపమా
నా దిశో దశ॥ ౨౨౮॥ యః స్వప్నేనాపి చాత్మీయం
గుణం క్వాపి న కథ్యతే। కథయత్యాదిరాజానాంచరి
తాని సహస్రశః॥ ౨౨౯॥ వ్యనక్తి యచ్ఛరీరస్థంల
క్షణం సార్వభౌమతా। అభునక్తి న గోదోహం యద్దే
శే యాజ్ఞికో జనః॥ ౨౩౦॥ అచుటన్తి నఖైర్బాహుం
ముఖమాచోటయన్తి చ। యద్బాహుకృతవైధవ్యా
రుదన్త్యో యదరిస్త్రియః॥ ౨౩౧॥ విపాశయతి యః
శత్రూన్బన్ధనైరఖిలానపి। విపాశయతి చాత్మా
నం జ్ఞానాత్కర్మక్షయం నయన్॥ ౨౩౨॥ ఘూర్ణ
న్తే శ్రావస్యాపి యద్గుణశ్రవణే శిరః। విభ్రోదాసీన
వృత్తీనాం ఘూర్ణతీతికి మద్భుతమ్॥ ౨౩౩॥ యస్య
లక్ష్మీర్వికసతి ప్రజా ధర్మేణ రక్షతః। వికాసన్తే చ
భూయాంసో గుణాః శ్రవణహారిణః॥ ౨౩౪॥ కిలన్తి ల
లనాః కామం క్రీడన్తి స్థవిరా అపి। అజ్ఞాతవ్యాధివై

కల్యబ్యసుఖితా యస్యమణ్డలే॥౨౩౫॥ యః కూట
యతి శత్రూణాం దృష్ట్వా గజఘటాం రణే। సంకుటన్తి
భయాక్రాన్తాః శత్రవో యస్య దర్శనాత్ ॥౨౩౬॥
కల్పతే కృపణేష్వేవం కృపయార్జిత విక్రమః। ప్ర
చురం ప్రార్థితోప్యర్థం నాసౌ కృపయతి ప్రభుః॥
౨౩౭॥ అజస్రైరశ్రుభిః శత్రుస్త్రీణాం ధౌతమివా
ధరమ్। యద్యశః శ్వేతతే దిక్షు స్వేదతే చ సుతా
లయే॥౨౩౮॥ కుశస్థలం పథయతి పస్థయత్యుత్తరా
పథమ్। యద్దణ్డఖణ్డితాశేషప్రచణ్డ రిపుమం
డలమ్॥౨౩౯॥ హ్రాదతే స్నిగ్ధగమ్భీరం యద్దేశవ
ర్త్మనో ఘనః। హ్లాదతే యస్య లోకేషు కృషీవలజనో
ప్యలమ్ ॥౨౪౦॥ యాచాక్షచ్ఛలేన మూర్ఛన్తి యద్గు
ణాః శశలాఞ్ఛనే। న స మూర్ఛతి యేనాసౌ దృష్టః
సహృదయః ప్రభుః॥౨౪౧॥ కృణాతి తృణవద్యుద్ధే
శరజాలేన యో రిపూన్। కృణన్తి విద్రుతా యస్య ది
ఙ్ముఖేషు రిపువ్రితాః॥౨౪౨॥ లక్ష్మీమాలిఙ్గతి స్నే
హాద్యః సదా పురుషోత్తమః। ఆలిఙ్గయతి రత్నా
నాం జాలేన మణికుట్టిమమ్॥౨౪౩॥ యథా సువతి సం
గ్రామే స్వయమేవ జనేన యః। సోమం సునోతి య
జ్ఞేషు పరలోకజిగీషయా॥౨౪౪॥ మనో మాదయ
తే యస్య శాస్త్రాభ్యాసరసాయనాత్। సర్వలో
కాతిశాయిన్యాయవిభూత్యా సమాద్యతి॥౨౪౫॥ స్ని
హ్యతి జ్ఞాతివర్గేషు స్నేహయత్యార్యబన్ధుషు।

రణేశూరయతే యస్య శూర్యతేద్విషతాంరణే॥
౧౪౬॥యఃశీలతిసదాధర్మం శీలయత్యాస్సనోహి
తమ్। నచస్త్రమతిశోకేన నచదుఃఖేన తామ్యతి॥
౧౪౭॥భినత్తి నిత్యమజ్ఞానం ఛేదయత్యహితోద
యమ్। సాధ్నోతిధీః సదాయస్యసాధ్యతేశ్రీశ్చభూ
తలే॥౧౪౮॥ఏషతేయః సదామార్గంగవేషయతి
చవ్రతమ్।యతికించిదప్యర్థీతే సౌతదర్థ్యైతితదక్షర
మ్॥౧౪౯॥ఆలోచతే సదానీతిమాలోచయతి స
।తిర్యాః।ఆలోకన్తేయమేణాక్ష్యో నాలోకయతి
యశ్చతాః॥౧౫౦॥యోనకుత్సయతేకుత్స్యాన్ నచ
కుత్సతిలిఙ్గినః। నభర్త్సతిపరిగ్రస్తాన్నచభర్త్స
యతేఽర్థితాః॥౧౫౧॥మండయన్తిగుణాః సర్వం
యోగుణానేవమండతి। భూషణంభూషయత్యన్యం
సతుభూషతిభూషణమ్॥౧౫౨॥ఉన్మూలయతియః
శత్రుమున్మూలతి తమాంసిచ। వాయుంచపీతి
త్యాత్మీయం ప్రీతయత్యరిమండలమ్॥౧౫౩॥ నిబ
హాయతి బుధ్యారీన్ స్వయమాహూయాని బ
హారతే। ఇహాహారయతియఃపూజాం స్వర్గేప్యిం
ద్రత్వమహారతి॥౧౫౪॥భక్త్యానమతియోదేవాన్
నమస్యతిగురూన్ద్విజాన్। రుణద్ధిరోదసీం కీ
ర్త్యాసత్సంగమనురుధ్యతే॥౧౫౫॥దివానిద్రాయి
తేనాసౌననిద్రాయతిసంధ్యయోః। నస్పృహ్యతిపర
ద్రవ్యం నచగృహయతేఽపరమ్॥౧౫౬॥తూర్ణ్యతే

సర్వ్వవిశాంభర్త్తారమీశ్వరతేధర్మ్మప్రవయః। క్ష్వనన్తియ
ద్గుణాన్మర్త్యాధ్వనయన్తి చఖేచరాః॥౨౫౭॥త
ర్జయన్తేహితఃభూమానాన్యంతర్జతిసజ్జనమ్। స
దునోతిపరంవాచా దుర్జనోశ్యాన దూయతే॥
౨౫౮॥నసూదతేమతిర్యస్యయః సూదయతిశాత్ర
వమ్। చికిత్సతిచసవ్యాధిం సాధుకేతయతిప్రజాః॥
౨౫౯॥యోజువతి ప్రజారిష్టం జుషతేయఃసుఖంస
దా। సత్యంసంగిరతేయశ్చగృణాతి సుభగంవచః॥
౨౬౦॥యోభుంక్తే భువనేరాజ్యంయస్యశ్రీర్నిభుజ
త్యలమ్।పలన్తి యద్విషోదిక్షు దురితంచపలాయతే॥
౨౬౧॥జహాత్యసజ్జనైః సంగంజిహీతే దుర్జనై
ర్వ్రయః। లీనాతిధర్మ్మపవాసోన్స్త్రియాగ్నేషులీయ
తే॥౨౬౨॥జాయన్తియస్య పాపానిజాయన్తేచ
శుభోదయాః। యఃపృథ్వీంపాన్తిపాయన్తియత్ర్వ
భావాచ్ఛత్రవః॥౨౬౩॥చిత్తంరంజతి నారీణాం
స్వయంతాసునరజ్యతి। రహాత్యవిదుషాంసంగంరహా
యత్యశ్రియంసదా॥౨౬౪॥కీర్త్తిర్భ్రామ్యతియస్యో
ర్వ్యాంగుణాఃసర్వ్వేభ్రమన్తిచ। మానంఖండయతి
స్త్రీణాం ఖండతేద్విషతాం శిరః॥౨౬౫॥ప్లోషతి
ద్విషతః సర్వ్వాన్ప్లుష్యత్యపిచ తత్పురమ్। అ
ర్థాన్ప్రథయతిశాస్త్రాణి నార్థమర్థయతేనతః॥
౨౬౬॥విభాజయతియోద్రవ్యం సభాజయతిసజ్జ
నాన్। లభత్యర్థానకామేచ ధర్మ్మేలభ్యతియఃస

దా॥ ౨౬౭॥ దేవాన్ గదతి యః స్పష్టం నరయుఙ్గదయ తి క్వచిత్। అశ్నాతి శుచి మహారమశ్నుతే చ పరం తపః॥ ౨౬౮॥ దత్తే సర్వకార్యేషు దత్తే చ వ లం ద్విషామ్। శివం యచ్ఛతి యతే భక్త్యా విభాత్యా యశ్చ జక్షితి॥ ౨౬౯॥ గాహతే శాస్త్రమత్యర్థం గా థతే నార్థమన్యతః। యస్య గృధ్నాతి యద్వర్ణం తత్ప్రణాదే వ గృధ్యతి॥ ౨౭౦॥ ప్రజతే రాజచిహ్నై ర్యః ప్రజత్యేతద్భయాజ్జగత్। ఇన్ధే యుద్ధేషు య త్తేజః ప్రథతే యః శ్రియాధికమ్॥ ౨౭౧॥ యః స్తౌతి మృషా ఖ్యాతస్తం రౌడతి నిరీక్ష్య సః। ప్రతిషేధతి యః శత్రూనాశ్చర్యం తస్యాశు సిధ్యతి॥ ౨౭౨॥ నయన్తి తద్గుణాః సర్వేఽస్తం నయతి విద్విష మ్। శ్రియా మృడతి మృడ్ణాతి సరస్వత్యా చ సమ్ప దా॥ ౨౭౩॥ ఇతి సమాప్తమవాప్త గుణోదయం క విరహస్యమిదం రసికప్రియమ్। సదభిధానవిధాన హలాయుధ ద్విజవరస్య కృతిః సుకృతాత్మనః॥ ౨౭౪॥

॥ ఇతి శ్రీహలాయుధ ప్రణీతం కవిరహస్యం సమాప్తమ్॥
